

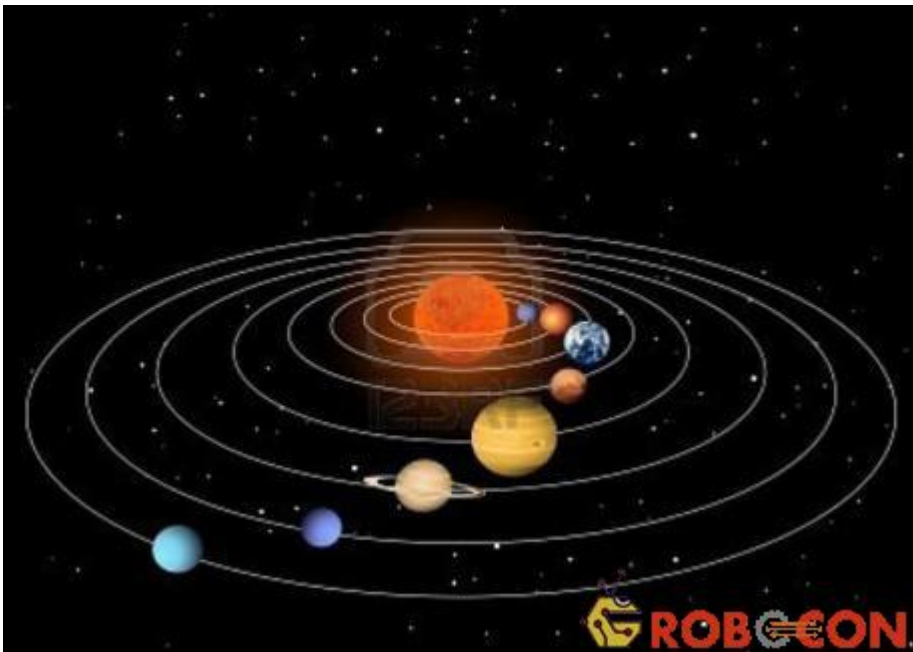
Tiết 4: Bài 5: **VŨ TRỤ. HỆ MẶT TRỜI VÀ TRÁI ĐẤT. HỆ QUẢ CHUYỂN ĐỘNG TỰ QUAY QUANH TRỤC CỦA TRÁI ĐẤT**

I. Khái quát về Vũ Trụ, hệ Mặt Trời, Trái Đất trong hệ Mặt Trời.

1. Vũ Trụ:

Là khoảng không gian vô tận chứa hàng trăm tỉ Thiên Hà.

2. Hệ Mặt Trời: (Thái Dương Hệ)

Hệ Mặt Trời là một tập hợp các thiên thể nằm trong **Dải Ngân Hà** gồm:

- Mặt Trời nằm ở vị trí trung tâm

- Tám hành tinh: Thủy tinh, Kim tinh, **Trái đất**, Hoả tinh, Mộc tinh, Thổ tinh, Thiên vương tinh, và Hải vương tinh.

- Tiểu hành tinh, vệ tinh, sao chổi, bụi khí...

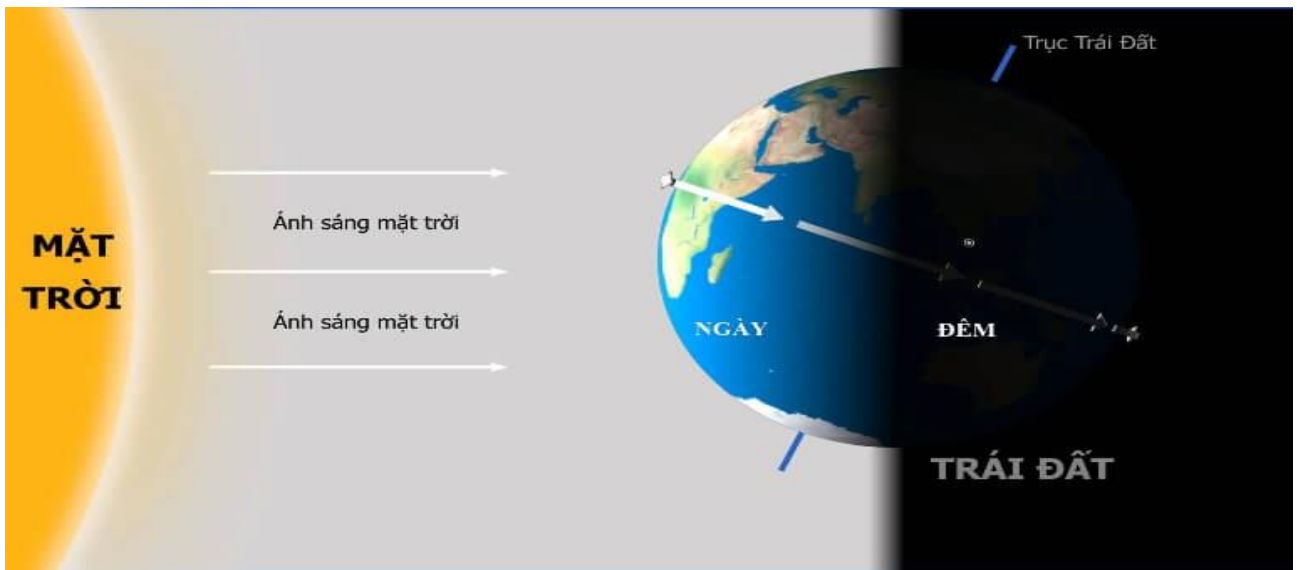
3. Trái Đất trong hệ Mặt Trời

- Vị trí:

- Là hành tinh thứ ba tính từ Mặt Trời
- Khoảng cách trung bình từ TĐ đến MT là: 149,6 tr km → Với khoảng cách trên và sự tự quay làm cho TĐ nhận được của MT một lượng bức xạ phù hợp cho sự sống tồn tại và phát triển.

II. Hệ quả chuyển động tự quay quanh trục của Trái Đất.

1. Sự luân phiên ngày đêm

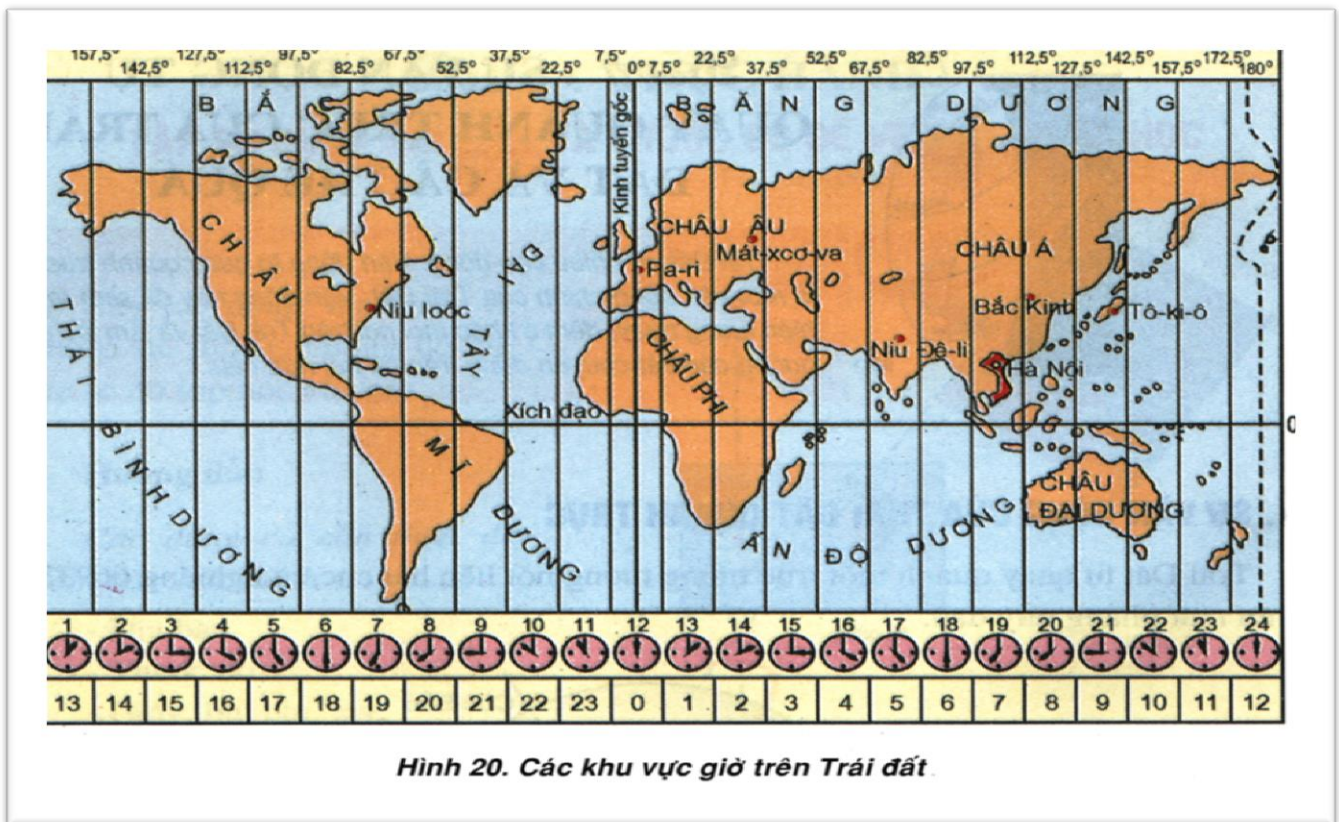
Do Trái Đất có hình cầu và tự quay quanh trục nên có hiện tượng luân phiên ngày đêm. Nơi nhận ánh sáng là ban ngày, nơi khuất trong tối là ban đêm.

2. Giờ trên Trái Đất và đường chuyển ngày quốc tế. (Hình 20. Các khu vực giờ trên TB)

- Cùng một thời điểm, các địa điểm thuộc các kinh tuyến khác nhau sẽ có giờ khác nhau gọi là giờ địa phương
- Giờ múi: Là giờ thống nhất trong từng múi, lấy theo giờ của kinh tuyến giữa của múi đó.
- Giờ GMT là giờ của múi số 0 lấy theo giờ của kinh tuyến gốc đi qua giữa múi đó (giờ quốc tế)
- Đường chuyển ngày quốc tế: kinh tuyến 180° Đ:

  - Từ Tây sang Đông phải lùi lại một ngày (từ kinh tuyến gốc qua trái)
  - Từ Đông sang Tây phải cộng thêm một ngày (từ kinh tuyến gốc qua phải)

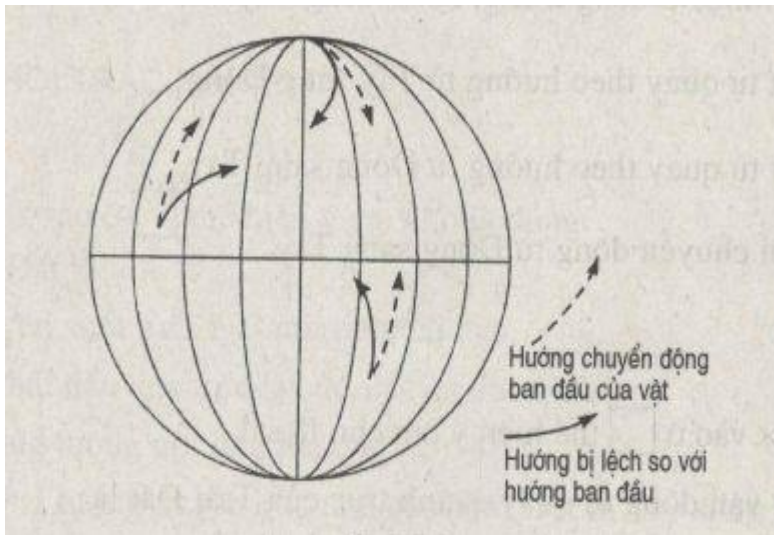
- VN : múi giờ 7

Hình 20. Các khu vực giờ trên Trái đất

3. Sự lệch hướng chuyển động của các vật thể.

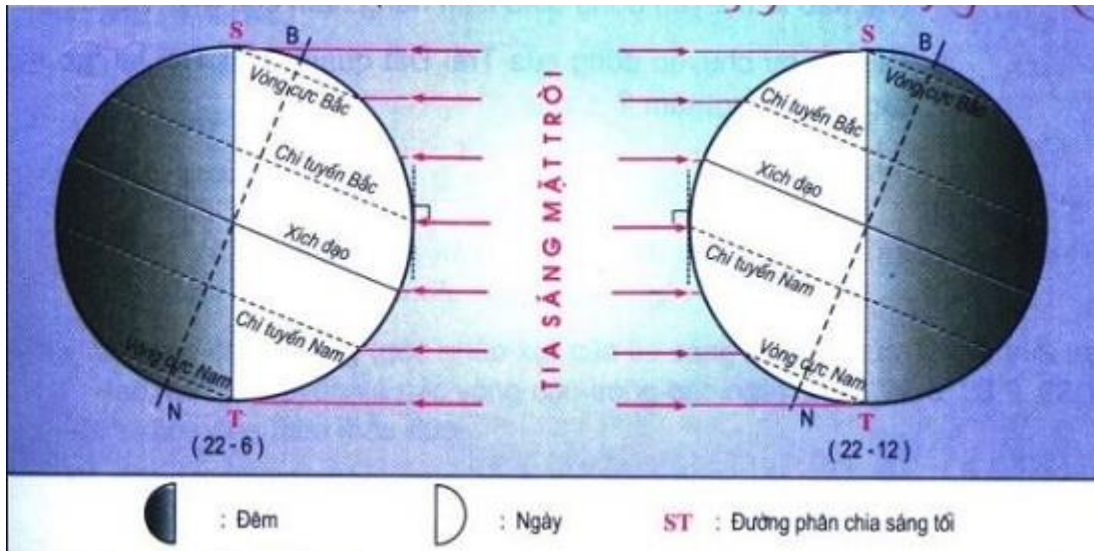
- Nguyên nhân: Do ảnh hưởng của lực Coriôlít.
- Bắc bán cầu: Lệch hướng bên phải so với nơi xuất phát
- Nam bán cầu: Lệch hướng bên trái so với nơi xuất phát
- Lực Criôlít làm lệch hướng chuyển động của các khối khí, dòng biển, đường đạn...

Tiết 5: BÀI 6

HỆ QUẢ CHUYỂN ĐỘNG XUNG QUANH MẶT TRỜI CỦA TRÁI ĐẤT

I. Chuyển động biểu kiến hàng năm của Mặt Trời

- Khái niệm: Là chuyển động nhìn thấy nhưng không có thật của Mặt Trời hàng năm diễn ra giữa hai chí tuyến. (thật, TĐ chuyển động quanh Mặt Trời)
- Nguyên nhân: Do trục Trái Đất nghiêng và không đổi phương khi chuyển động cho ta ảo giác Mặt Trời chuyển động.
- Hiện tượng Mặt Trời lên thiên đỉnh (tia sáng MT vuông góc với mặt đất) lần lượt xuất hiện từ chí tuyến Nam (22/12) lên chí tuyến Bắc (22/6).
- Khu vực có hiện tượng Mặt Trời lên thiên đỉnh 2 lần/năm: khu vực giữa hai chí tuyến.
- Khu vực có hiện tượng Mặt Trời lên thiên đỉnh một lần/năm: tại chí tuyến Bắc và Nam.
- Khu vực không có hiện tượng Mặt Trời lên thiên đỉnh: vùng ngoại chí tuyến Bắc và Nam.

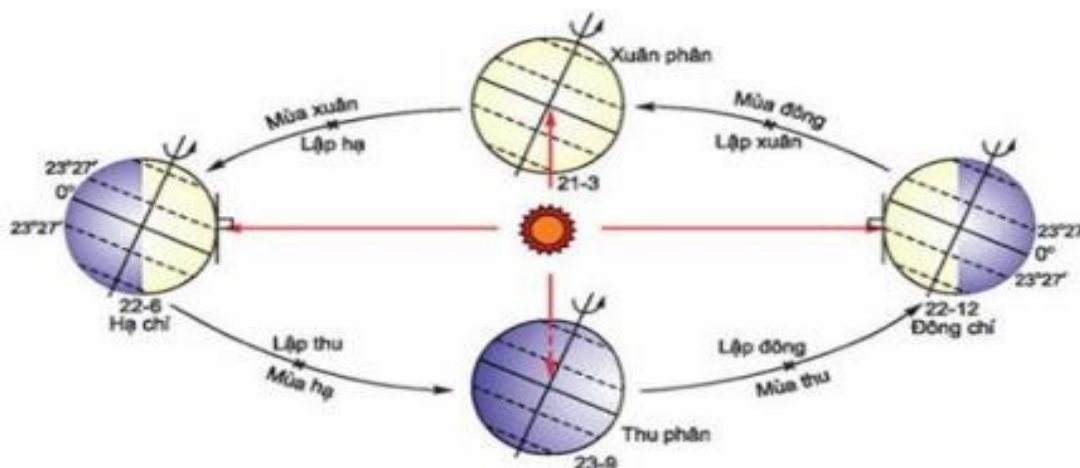
⇒ Nơi có Mặt Trời lên thiên đỉnh thì nhận được lượng nhiệt lớn nhất

II. Các mùa trong năm

Mùa là một phần thời gian của năm có những đặc điểm riêng về thời tiết và khí hậu.

- Mỗi năm có 4 mùa:

- + Mùa xuân: từ 21/3 (lập xuân) đến 22/6 (hạ chí).
- + Mùa hạ: từ 22/6 (hạ chí) đến 23/9 (thu phân).
- + Mùa thu: từ 23/9 (thu phân) đến 22/12 (đông chí)
- + Mùa đông: từ 22/12 (đông chí) đến 21/3 (xuân phân).

- Ở Bắc bán cầu mùa ngược lại Nam bán cầu. Nguyên nhân là do trục Trái Đất nghiêng không đổi phương khi chuyển động, nên Bắc bán cầu và Nam bán cầu lần lượt ngả về phía Mặt Trời, nhận được lượng nhiệt khác nhau sinh ra mùa, nóng lạnh khác nhau.

III. Ngày đêm dài ngắn theo mùa, theo vĩ độ:

Vì : Khi chuyển động, do trục Trái đất nghiêng, nên tùy vị trí của Trái đất trên quỹ đạo mà ngày đêm dài ngắn theo mùa và theo vĩ độ.

- Theo mùa:

*** Ở Bắc bán cầu:**

Mùa xuân, mùa hạ:

- + Từ 21/3 đến 23/9: ngày dài hơn đêm.
- + Ngày 21/3: mọi nơi ngày bằng đêm = 12 giờ.
- + Ngày 22/6: thời gian ngày dài nhất.

Mùa thu và mùa đông:

- + Từ 23/9 đến 21/3 năm sau: ngày ngắn hơn đêm.
- + Ngày 23/9: mọi nơi ngày bằng đêm = 12 giờ.
- + Ngày 22/12: thời gian ngày ngắn nhất.

*** Ở Nam bán cầu thì ngược lại:**

- Theo vĩ độ:

- + Ở xích đạo: quanh năm ngày bằng đêm.
- + Càng xa Xích đạo: thời gian ngày và đêm càng chênh lệch.
- + Tại vòng cực đến cực: ngày hoặc đêm bằng 24 giờ.
- + Ở cực: Có 6 tháng ngày và 6 tháng đêm